

Tanja Nedimović
Adrijan Božin
Nataša Sturza
Euđen Činč

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače
„Mihailo Palov“ Vršac

PROCENA ZNAČAJNOSTI KOMPETENCIJA ZA PROFESIJU VASPITAČA STUDENATA NASTAVNIČKIH PROFESIJA U SRBIJI I RUMUNJI

UVOD

Kompetencije, odnosno, čitav set opštih sposobnosti predstavljaju neophodan uslov za postizanje individualnog i socijalnog ostvarenja. Kompetentnost, i njene uže oblasti kao što su samokompetencija i socijalna kompetencija, tretiraju se kao ključne sposobnosti u životnim pitanjima ostvarenja pojedinca (vaspitača). Obrazovanje ima posebnu ulogu u podsticanju razvoja ljudskih potencijala za sticanje kompetentnosti kao opšte sposobnosti pojedinca. Nove pedagoške refleksije kompetentnost posmatraju kao „složaj potencijala, vaspitljivi razvojni kapacitet pojedinca za uspešno ostvarivanje sopstvenih ciljeva, potreba i uloga u različitim oblastima društvenog i profesionalnog života i za međusobno saobraćanje sa drugima (Gojkov, 2008). Kompetentnost se može odrediti i kao kapacitet za uspešno ostvarenje pojedinca u socijalnom životu, pri čemu celinu čine dispoziciona svojstva, jezičko i socijalno konstruisana značenja. Savremeni pedagozi smatraju da je prevaziđen koncept jednodimenzionalnih kompetencija obrazovanja koje se, pre svega, zasniva samo na znanju, već je veoma važna praktična aktivnost, akciono podučavanje, kreativni rad i rad na projektima, sposobnost timaskog rada i razumevanja drugih i dr.

Vaspitno-obrazovna praksa je složena delatnost, prilično neodređena, ali vrlo značajna za profesionalni razvoj. Od vaspitača se očekuje da steknu znanja i u akciji, tako da je sticanje praktične kompetencije složen proces jednako važan kao i sticanje teoretskog znanja. Razlozi za mali broj vaspitača koji praktičnu kompetentnost ostavaruju na nivou eksperta mogu se tražiti i u nedovoljnoj istraženosti ovog područja.

METOD

Uzorak i postupak

Ukupan uzorak činilo je 306 ispitanika. Od toga, 39,9% ispitanika su studenti Visoke škole za obrazovanje vaspitača u Vršcu, a preostalih 60,1% su studenti osnovnih akademskih studija Fakulteta za obrazovne nauke i socijalni rad, Univerziteta Aurel Vlašku u Aradu (Rumunija), kao jedine visokoškolske ustanove u zapadnom delu Rumunije koja školuje vaspitače

na akademskom nivou. Najveći broj studenata je sa druge godine studija (42,7%), nešto manje ih je sa treće godine (39,3%), a najmanje ih je sa prve godine studija (18%). Istraživanje je sprovedeno u periodu februara i marta meseca 2013. godine. Ispitivanje je anonimno. Nakon čitanja uputstva i popunjavanja oštih podataka (država, godina studija, prosečna ocena svih do sada položenih ispita, broj realizovanih praksi), ispitanici su pristupili popunjavanju upitnika.

Instrumenti

U skladu sa Standardima znanja, veština i vrednosnih stavova (kompetencija) za profesiju vaspitača, konstruisan je upitnik za studente koji ima za cilj da proveriti da li se i u kojoj meri razlikuje procena značajnosti grupa kompetencija za profesiju vaspitača u odnosu na godinu studija, prosečnu ocenu studija i mesto boravka (Srbija – Rumunija). Upitnik je preveden na rumunski jezik, kako bi istraživanjem mogli biti obuhvaćeni ispitanici iz Rumunije. Upitnikom je obuhvaćeno pet grupa kompetencija, i to:

- Kompetencija 1. Vaspitač poznaje i razume opšte principe i ciljeve sistema vaspitanja i obrazovanja, sposoban je da ih ostvaruje i doprinosi njihovom razvoju;
- Kompetencija 2: Vaspitač poseduje znanja, veštine, vrednosne stavove i sposobnosti da analizira postojeće resurse, planira aktivnosti i stvara uslove za realizaciju vaspitno-obrazovnog rada;
- Kompetencija 3: Vaspitač poseduje znanja, veštine, vrednosne stavove i sposobnosti da realizuje vaspitno-obrazovni proces;
- Kompetencija 4: Vaspitač poseduje znanja, veštine, vrednosne stavove i sposobnosti da prati, meri, vrednuje i analizira postignuća dece i preduzima mere u cilju poboljšanja rezultata rada dece i vaspitno-obrazovnog procesa;
- Kompetencija 5: Vaspitač se kontinuirano profesionalno usavršava i razvija svoja znanja, veštine, vrednosne stavove i sposobnosti

Ukupan broj ajtema u upitniku je 44. Ispitanici procenjuju značajnost kompetencija na pojedinačnim ajtemima na petostepenoj skali Likertovog tipa.

REZULTATI I DISKUSIJA

U analizama dobijenih podataka fokus je, pre svega, na onim kompetencijama koje studenti procenjuju kao veoma značajne. To bi, eventualno, doprinelo uočavanju toga na koje aspekte razvijanja raznih strategija za unapređenje vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama treba staviti naglasak.

Izvršene su analize pojedinačnih ajtema upitnika. Rezultati analiza pojedinačnih ajtema ukazuju na to da studenti (na skali od 1 do 5, pri čemu je 1 najniža ocena), u proseku, dosta visoko ocenjuju sledeće pojedinačne kompetencije: primenjivanje gramatičkih i pravopisnih pravila (4,57), stvaranje bezbednog i zdravog okruženja (4,49), podržavanje razvoja

samopouzdanja dece (4,54), uvažavanje karakteristika dečjeg uzrasta (4,48), razvijanje tolerancije kod dece (4,50).

U nastavku rada prikazani su rezultati analiza u kojima je procena značaja pojedinih kompetencija dovedena u vezu sa: mestom boravka (Srbija/Rumunija) i godinom studija.

1. Procena značajnosti kompetencija vaspitača i mesto boravka (Srbija/Rumunija)

Značajnost razlika između studenata iz Srbije i Rumunije u pogledu značaja koji oni pridaju pojedinim kompetencijama ispitana je nizom t-testova za nezavisne uzorke. U **tabeli 1.1** primećujemo da se od niza ocena važnosti kompetencija izdvojilo pet u pogledu kojih postoje statistički značajne razlike između ispitanika iz Srbije i Rumunije. U **tabeli 1.2** uočavamo da ovim kompetencijama, u proseku, nešto veći značaj pridaju studenti iz Rumunije.

Tabela 1.1

T-test za nezavisne uzorke

Ocene značaja kompetencija	t	df	p	Razlika proseka	Standardna greška razlike
Poznaje i primenjuje standarde za profesiju vaspitača	-2.895	295	.004	-.287	.099
Ostvaruje ciljeve u skladu sa programom	-1.986	293	.048	-.193	.097
Koristi informacione tehnologije u radu	-1.994	292	.047	-.205	.103
Evaluiru i modifikuje svoj rad	-4.479	293	.000	-.430	.096
Svestan je značaja doživotnog učenja	-2.089	294	.038	-.212	.101

Tabela 1.2

Broj ispitanika (N), standardne devijacije (SD) i proseci (M) ocena značaja kompetencija vaspitača kod ispitanika iz Srbije i Rumunije

Ocene značaja kompetencija	Mesto boravka	N	M	SD
Poznaje i primenjuje standarde za profesiju vaspitača	Srbija	113	4.19	.892
	Rumunija	184	4.47	.789
Ostvaruje ciljeve u skladu sa programom	Srbija	111	4.25	.858
	Rumunija	184	4.45	.780
Koristi informacione tehnologije u radu	Srbija	110	4.02	.888
	Rumunija	184	4.22	.829
Evaluiru i modifikuje	Srbija	111	3.77	.660

svoj rad	Rumunija	184	4.20	.871
Svestan je značaja	Srbija	112	4.25	.885
doživotnog učenja	Rumunija	184	4.46	.822

2. Procena značajnosti kompetencija vaspitača i godina studija

Značajnost razlika između studenata sa prve, druge i treće godine studija u pogledu značaja koji oni pridaju pojedinim kompetencijama ispitana je nizom jednosmernih analiza varijanse. U **tabeli 2.1** primećujemo da se od niza ocena važnosti kompetencija izdvojilo šest u pogledu kojih postoje statistički značajne razlike između ispitanika sa prve, druge i treće godine studija. U **tabeli 2.2** uočavamo, recimo, da korišćenju informacionih tehnologija u radu nešto veći značaj pridaju, u proseku, studenti druge u odnosu na studente prve i treće godine.

Tabela 2.1

Rezultati jednosmerne analize varijanse

Ocene značaja kompetencija	Suma kvadrata	df	Prosečan kvadrat	F	p
Koristi informacione tehnologije u radu	Između grupa	2	2.663	3.710	.026
	Unutar grupa	287	.718		
	Ukupno	289			
Povezuje aktivnosti sa prethodnim znanjima	Između grupa	2	1.660	3.040	.049
	Unutar grupa	288	.546		
	Ukupno	290			
Razvija demokratske vrednosti kod dece	Između grupa	2	6.026	6.523	.002
	Unutar grupa	287	.924		
	Ukupno	289			
Evaluiru i modifikuju svoj rad	Između grupa	2	4.252	6.459	.002
	Unutar grupa	289	.658		
	Ukupno	291			
Koristi informacione tehnologije u vrednovanju	Između grupa	2	5.423	7.330	.001
	Unutar grupa	288	.740		
	Ukupno	290			
Izrađuje instrumente za praćenje rada	Između grupa	2	4.012	5.562	.004
	Unutar grupa	288	.721		
	Ukupno	290			

Tabela 2.2

Broj ispitanika (N), standardne devijacije (SD) i proseci (M) ocena značaja kompetencija vaspitača kod ispitanika sa prve, druge i treće godine studija

Ocene značaja kompetencija	Godina studija	N	M	SD
Koristi informacione tehnologije u radu	1	49	3.86	.890
	2	125	4.24	.807
	3	116	4.18	.871
	Ukupno	290	4.15	.855
Povezuje aktivnosti sa prethodnim znanjima	1	49	4.71	.577
	2	126	4.42	.752
	3	116	4.44	.783
	Ukupno	291	4.48	.744
Razvija demokratske vrednosti kod dece	1	48	3.85	1.130
	2	126	4.37	.826
	3	116	4.02	1.021
	Ukupno	290	4.14	.979
Evaluiru i modifikuju svoj rad	1	50	3.66	.688
	2	126	4.08	.765
	3	116	4.14	.903
	Ukupno	292	4.03	.826
Koristi informacione tehnologije u vrednovanju	1	49	3.84	1.067
	2	126	4.39	.748
	3	116	4.20	.877
	Ukupno	291	4.22	.879
Izrađuje instrumente za praćenje rada	1	50	4.14	1.069
	2	125	4.48	.703
	3	116	4.15	.887
	Ukupno	291	4.29	.863

ZAKLJUČCI

Istraživanjem je utvrđeno da postoje statistički značajne razlike u proceni značajnosti kompetencija vaspitača i mesta boravka (Srbija-Rumunija) na nivou analize pojedinačnih ajtema, i to od ukupnog broja ajtema obuhvaćenih upitnikom (44), na sledećih pet ajtema:

- Poznaje i primenjuje standarde za profesiju vaspitača i u skladu sa njim realizuje svoj profesionalni rad u ustanovi (Kompetencija 1),
- Ostvaruje vaspitne, obrazovne, estetske i funkcionalne ciljeve u skladu sa programom za određeni uzrast (Kompetencija 3),
- Razume i koristi informacione tehnologije u planiranju, realizaciji, vrednovanju i inoviranju rada (Kompetencija 3),
- Kontinuirano promišlja, procenjuje, analizira i evaluira sopstvenu praksu, traži povratne informacije o svom radu i unosi promene u svoj rad (Kompetencija 5),
- Svestan je značaja doživotnog učenja, kontinuirano se profesionalno usavršava i unapređuje svoj rad (Kompetencija 5).

Gore navedenim kompetencijama, u proseku, nešto veći značaj pridaju studenti iz Rumunije u odnosu na studente iz Srbije.

Dobijeni rezultati pokazuju da postoje statistički značajne razlike u proceni značajnosti kompetencija vaspitača i godine studija na nivou analize pojedinačnih ajtema, i to od ukupnog broja ajtema obuhvaćenih upitnikom (44), na sledećih šest ajtema:

- Razume i koristi informacione tehnologije u planiranju, realizaciji, vrednovanju i inoviranju rada – Kompetencija 3. (ovom ajtemu nešto veći značaj pridaju, u proseku, studenti druge u odnosu na studente prve i treće godine);
- Povezuje aktivnosti sa prethodnim znanjima i iskustvima – Kompetencija 3. (ovom ajtemu nešto veći značaj pridaju, u proseku, studenti prve u odnosu na studente druge i treće godine);
- Razvija demokratske vrednosti kod dece – Kompetencija 3. (ovom ajtemu nešto veći značaj pridaju, u proseku, studenti druge u odnosu na studente prve i treće godine);
- Kontinuirano promišlja, procenjuje, analizira i evaluira sopstvenu praksu, traži povratne informacije o svom radu i unosi promene u svoj rad – Kompetencija 4. (ovom ajtemu nešto veći značaj pridaju, u proseku, studenti druge u odnosu na studente prve i treće godine);
- Koristi informacione tehnologije u vrednovanju – Kompetencija 4. (ovom ajtemu nešto veći značaj pridaju, u proseku, studenti druge u odnosu na studente prve i treće godine);
- Izrađuje instrumente za praćenje rada (ovom ajtemu nešto veći značaj pridaju, u proseku, studenti druge u odnosu na studente prve i treće godine).

Dobijeni rezultati mogu imati primenu u unapređenju vaspitno-obrazovne prakse, a pre svega u inkorporiranje u programe visokoškolskih ustanova sadržaja koji se odnose na značaj kompetencija budućih vaspitača.